

Asia: VN/6976/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi poliisilain 2 luvun ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko poliisilain säännösehdoissa huomioitu kaikki mahdolliset miehittämättömien kulkuneuvojen ja laitteiden torjuntakeinot, jotka ovat nykytekniikalla mahdollisia? Jos ei ole, mistä torjuntakeinoista olisi säädettävä ja miten?

Poliisihallituksen arvion mukaan poliisilain säännösehdoissa on huomioitu kaikki mahdolliset miehittämättömien kulkuneuvojen ja laitteiden torjuntakeinot, jotka ovat nykytekniikalla mahdollisia.

2. Onko poliisilain 2 luvun 11 a §:ssä otettu tarpeeksi hyvin huomioon tulevaisuuden teknologinen kehitys, kun pykäläehdotuksessa käytetään termejä miehittämätön kulkuneuvo tai laite?

Poliisihallituksen arvion mukaan luonnostellussa poliisilain 2 luvun 11 a §:ssä on otettu tarpeeksi hyvin huomioon tulevaisuuden teknologinen kehitys, kun pykäläehdotuksessa käytetään termejä miehittämätön kulkuneuvo tai laite. Lausunnossa on myöhemmin käsitelty lyhyesti valittua terminologiaa, jonka olisi hyvä olla mahdollisimman yhteneväistä suhteessa muuhun lainsäädäntöön.

3. Muut mahdolliset näkemykset ja huomiot esitysluonnoksesta

1 Miehittämätön kulkuneuvo ja laite

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutoksia poliisilain (872/2011) 2 luvun 11 a §:ään ja muihin säännöksiin, jotka tällä hetkellä koskevat miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumista. Esitysluonnoksen mukaan poliisimiehellä olisi tietyissä tehtävissä oikeus ottaa miehittämätön kulkuneuvo tai laite tilapäisesti haltuun, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun tai toimintaan. Toimenpiteen pitäisi lisäksi olla tarpeellinen.

Miehittämättömän ilma-aluksen sijaan on perustellumpaa puhua miehittämättömästä kulkuneuvosta. Kulkuneuvo terminä kattaa niin ajoneuvot, ilma-alukset, vesikulkuneuvot kuin

muutkin liikkumisvälineet. Suomen kielessä sana laite taasen tarkoittaa kojetta tai kojeistoa, mekanismia, instrumenttia, aparaattia, vehjettä tai teknistä rakennelmaa. Epäilemättä kulkuneuvotkin ovat laitteita ja koneita, joka suomen kielessä on energiaa toiseen muotoon muuttava tai muuta työtä tekevä laite, jossa on tavallisesti liikkuvia osia.

Esitysluonnoksessa käytetyt termit eli kulkuneuvo ja laite ovat erittäin kattavia. Ne vastaavat semantiikan osalta hyvin niin nykyhetken kuin tulevaisuudenkin haasteisiin.

Mutta mitkä kaikki kulkuneuvot ja laitteet voidaan lukea näiden termien alle? Esitysluonnoksessa ei ole tarkemmin määritelty sitä, mitä miehittämättömällä kulkuneuvolla ja miehittämättömällä laitteella voidaan tarkoittaa. Esitysluonnoksen viimeistelyssä olisi syytä harkita tarkemman tai ainakin suuntaa antavan määrittelyn tekemistä sille, mitä miehittämättömällä kulkuneuvolla ja miehittämättömällä laitteella tarkoitetaan sekä missä määrin se, ettei tällaisella kulkuneuvolla tai laitteella ole ohjaajaa tai kuljettajaa vaikuttaa määrittelyyn. Onko esimerkiksi automaattisesti ajava henkilöauto miehittämätön kulkuneuvo, jos siinä on matkustajia tai onko 100 gramman painoinen ilma-alus miehittämätön, kun sen miehittäminen on fyysisesti mahdotonta?

Miehittämättömien kulkuneuvojen ja laitteiden tekniikka kehittyy jatkuvasti. Lähitulevaisuus voi tuoda tullessaan miehittämättömät taksit, joissa ei ole kuljettajaa, mutta joissa voi olla matkustajia. Miehittämätön kulkuneuvo ja laite ei siis välttämättä aina ole nimensä mukaisesti miehittämätön. Tämä voi vaikuttaa myös siihen, minkälaisin keinoin tällaisen kulkuneuvon tai laitteen kulkuun puututaan.

2 Kulkuun ja toimintaan puuttuminen

Esitysluonnoksessa valitut toimintamuodot – kulkeminen ja toimiminen – ovat nekin semanttisesti kattavia. Kulkeminen voi tarkoittaa liikkumista tai siirtymistä paikasta toiseen. Toiminta ja toimiminen taasen tarkoittavat työskentelyä, tekemistä, tehtävän suorittamista, aktiivisuutta ja toimeliaisuutta.

Miehittämätön kulkuneuvo tai laite voi kulkea paikasta toiseen. Poliisilla pitää olla toimivalta puuttua kulkuneuvon tai laitteen kulkuun eli esimerkiksi estää sitä pääsemästä määränpäähensä. Miehittämätön kulkuneuvo tai laite voi myös olla kulkematta, mutta silti toiminnassa. Kulkuneuvo tai laite voi odottaa käskyä lähteä liikkeelle tai tehdä jotakin. Pahimmassa tapauksessa kulkuneuvo tai laite voi olla kuormattu räjähteellä, jonka laukaisemista vasta suunnitellaan. Tällöinkin poliisilla pitää olla toimivalta puuttua, mutta kulun sijaan kulkuneuvon tai laitteen toimintaan.

Poliisihallitus pitää tärkeänä sitä, että poliisilla on toimivalta puuttua tällaistenkin kulkuneuvojen ja laitteiden kulkuun ja toimintaan. Esityksen toisen luvun perusteluista (ks. esim. luku 2.2.4) voi saada käsityksen, ettei poliisilla ole jo nyt toimivaltaa puuttua miehittämättömien vesikulkuneuvojen tai ajoneuvojen kulkuun. Poliisilain 2 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan poliisimiehellä on oikeus määrätä (mikä tahansa) kulkuneuvo pysäytettäväksi, siirtää (mikä tahansa) kulkuneuvo tai määrätä

se siirrettäväksi, jos se on perusteltua poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Poliisihallitus ymmärtää, että niin poliisin, Puolustusvoimien kuin Rajavartiolaitoksenkin toimivaltuudet miehittämättömien ilma-alusten kulkuun puuttumiseksi on säädetty painavasta yhteiskunnallisesta tarpeesta, mutta poliisilain 2 luvun 11 ja 11 a §:n osalta on voi ihan johdonmukaisuuden kannalta kysyä, miksei 11 §:ää voisi soveltaa miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun puuttumiseksi, koska kulkuneuvo se on miehittämätönkin kulkuneuvo.

3 Perusteet puuttua miehittämättömän kulkuneuvon tai laitteen kulkuun tai toimintaan

Esitysluonnoksen mukaan poliisimiehellä olisi oikeus ottaa miehittämätön kulkuneuvo tai laite tilapäisesti haltuun, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun tai toimintaan, jos se on tarpeellista

- 1) poliisille säädetyn tehtävän suorittamiseksi tai poliisin toiminnan suojaamiseksi
- 2) erityisten valvontakohteiden vartioimiseksi
- 3) merkittävän valtiollisen tapahtuman turvaamiseksi
- 4) onnettomuuspaikalla suoritettavien toimenpiteiden tai toimenpiteen kohteena olevan henkilön yksityisyyden suojaamiseksi.

Esitysluonnoksen ensimmäisen lakiehdotuksen 2 luvun 11 a §:n 1 momentin 1 kohta on kattava myös tulevaisuutta ajatellen. Toimivaltuus tulee olla käytettävissä poliisille säädetyn tehtävän suorittamiseksi tai poliisin toiminnan suojaamiseksi. Tämä kattaa sekä poliisilain 1 luvun 1 §:ssä säädetty ydintehtävät että muussa laissa poliisille erikseen säädetyt tehtävät.

Esitysluonnoksessa ensimmäisen lakiehdotuksen 2 luvun 11 a §:n 1 momentin 2 kohtaa on perusteltu siten, että ”kohdassa 2 tarkoitettu erityinen valvontakohte liittyy ilmailulain ja ilmailulain nojalla annettuun asetuksentasoiseen sääntelyyn. Näitä voivat olla esimerkiksi kriittisen infrastruktuurin kohde (kuten ydinvoimala-alue), poliisiasema, vankila, Puolustusvoimien tarpeisiin tarkoitettu alue, Rajavartiolaitoksen tarpeisiin tarkoitettu alue tai lentokenttien läheisyyteen perustettu lentoliikenteen suojaamiseksi tarkoitettu vyöhyke.” Poliisihallitus toteaa, että erityinen valvontakohte voi olla mikä tahansa valvontakohte, joka katsotaan erityiseksi. Ilman muuta sellainen kohde, jossa on voimassa lentokieltoalue tai ilmailulta rajoitettu alue, voi olla erityinen valvontakohte, mutta niin voi olla sellainenkin, jonne on sisäministeriön asetuksella asetettu liikkumis- ja oleskelurajoituksia. Erityisiä valvontakohteita voi varmasti olla myös eri maiden lähetystöt ja esimerkiksi sotilasliitto Naton Suomeen sijoitettavat esikuntatoiminnot.

Voimassa olevan poliisilain 2 luvun 11 a §:n 2 momentin perusteluissa (ks. HE 223/2018 vp) todetaan, että erityiset valvontakohteet voisivat olla esimerkiksi poliisiasemia. Poliisihallitus toteaa,

että perusteluista olisi hyvä käydä selkeämmin ilmi, ettei erityinen valvontakohte ole pelkästään sellainen, joka liittyy ilmailulain (864/2014) ja ilmailulain nojalla annettuun asetuksentasoiseen sääntelyyn. Sen sijaan erityinen valvontakohte on sellainen, jonka poliisi tapauskohtaisesti katsoo erityiseksi valvontakohteeksi.

Esitysluonnoksessa ensimmäisen lakiehdotuksen 2 luvun 11 a §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan toimivaltuutta voisi käyttää, jos se olisi tarpeellista onnettomuuspaikalla suoritettavien toimenpiteiden tai toimenpiteen kohteena olevan henkilön yksityisyyden suojaamiseksi. Perusteluiden mukaan tällainen voisi liittyä esimerkiksi pelastusviranomaisten toimintaan onnettomuuspaikalla. Myös poliisilla on tarve huolehtia niin toimenpiteiden suojaamisesta kuin toimenpiteen kohteena olevan henkilön yksityisyyden suojaamisestakin, kuten poliisilain 2 luvun 8 §:n 1 momentissa on säädetty. Tämä kuitenkin sisältyisi ensimmäisen lakiehdotuksen 2 luvun 11 a §:n 1 momentin 1 kohtaan.

4 Teknisen laitteen käyttämisen edellytykset

Miehittämättömän kulkuneuvon tai laitteen kulkuun tai toimintaan puuttumiseen voisi jatkossakin käyttää teknistä laitetta. Teknistä laitetta voisi käyttää miehittämättömään kulkuneuvoon tai laitteeseen, sen kauko-ohjauslaitteisiin, ohjaus- ja seurantayhteyksiin sekä muihin käytön edellyttämiin järjestelmän osiin. Tämä kokonaisuus olisi yhtä kuin miehittämätön järjestelmä. Siitä puuttuu ainoastaan käytön edellyttämä ohjelma tai ohjelmisto, jollei sen katsota sisältyvän käytön edellyttämiin järjestelmän osiin.

Teknisen laitteen käyttöedellytyksiin ei olla ehdottomassa muutoksia. Jatkossakin teknisen laitteen käyttö olisi tarkoin rajattua ja siinä korostuisi oikeasuhtaisuus, puolustettavuus ja tarpeellisuus. Poliisihallitus ei väheksy sitä, minkälaisia haittoja miehittämättömän kulkuneuvon tai laitteen kulkuun tai toimintaan puuttumiseen käytettävistä teknisistä laitteista voi aiheutua radio- tai muulle viestinnälle taikka yleiselle viestintäverkolle. Kuitenkin samaan aikaan poliisilla on toimivalta käyttää ampuma-asetta kiireellisellä ja tärkeällä tehtävällä niin esineen, eläimen kuin muun vastaavan esineen poistamiseksi, kunhan se on oikeasuhtaista ja puolustettavaa. Jatkossakin teknisen laitteen käyttäminen olisi tarkempaa kuin ampuma-aseen käyttäminen, mutta tämä ei Poliisihallituksen tulkinnan mukaan tuo haasteita poliisitoimintaan.

Teknisen laitteen käytön edellytyksiin sisältyisi myös vaatimus siitä, että laitetta saa käyttää vain asianmukaisen koulutuksen saanut poliisimies. On mahdollista, että teknistä laitetta osaa käyttää joku muu kuin poliisimies, joten teknisen laitteen käyttäminen pitäisi olla mahdollista poliisin johdolla. Kysehän voi olla esimerkiksi turvallisuusviranomaisten yhteistoiminnasta, jossa tekninen toimenpide – eli teknisen laitteen käyttö – tapahtuu poliisin toimivaltuudella poliisin lukuun ja johdolla, mutta käyttäjänä on Puolustusvoimien sotilas tai Rajavartiolaitoksen virkamies eikä kyse ole virka-avusta. Poliisihallitus ehdottaakin, että teknisen laitteen käyttö pitäisi olla mahdollista

myös silloin, kun se tapahtuu poliisimiehen johdolla ja käyttäjänä on muu asianmukaisen koulutuksen saanut henkilö.

Tekninen laite voi olla myös muu laite kuin radioluvan vaativa radiolaitte tai radiohäirintään tarkoitettu laite. Kaikki tekniset laitteet eivät siis tarvitse radiolupaa eikä kaikkien teknisten laitteiden käytöstä tarvitse ilmoittaa Liikenne- ja viestintävirastolle.

5 Pöytäkirjan tai muun asiakirjan laatiminen

Poliisihallitus toteaa, että on sinällään varsin perusteltua dokumentoida poliisin toimenpide, jolla puututaan miehittämättömän kulkuneuvon tai laitteen kulkuun tai toimintaan. Se epäilemättä palvelee sekä poliisin että esineen omistajan tai haltijan oikeusturvaa.

Sääntely ei kuitenkaan näiltä osin ole johdonmukaista sen kanssa, miten pöytäkirjaamisesta on poliisitoimenpiteiden osalta muuten säädetty. Laissa ei vaadita poliisia laatimaan pöytäkirjaa tai muuta asiakirjaa, kun poliisimies määrää kulkuneuvo pysäytettäväksi, siirtää kulkuneuvon tai määrää sen siirrettäväksi. Mitään pöytäkirjan tai muun asiakirjan laatimisvelvollisuutta ei ole silloinkaan, kun poliisi poistaa henkilön paikalta esimerkiksi poliisilain 2 luvun 10 §:n perusteella. Voimassa oleva laki mahdollistaa hyvin tuntuviakin toimenpiteitä ilman, että niistä pitää laatia pöytäkirja tai tehdä merkintä muuhun asiakirjaan. Käytännössä poliisitoimenpiteistä jää merkintöjä hyvin moneen eri paikkaan, koska poliisi on itse järjestänyt toimintansa niin ja se palvelee muun muassa oikeusturvan tarpeita.

Miehittämättömän kulkuneuvon tai laitteen kulkuun tai toimintaan puuttuminen erilaisin toimenpitein tietysti on perusoikeusherkkää esimerkiksi kulkuneuvon tai laitteen omistajan tai haltijan omistus- tai hallinto-oikeuden kannalta. Siksi on ihan perusteltua, että toimenpide dokumentoidaan. Sääntely ei kuitenkaan ole johdonmukaista muiden toimivaltuussäännösten dokumentointivaatimusten kannalta.

6 Radioviestinnän, välitys- ja sijaintitietojen käsittely

Poliisihallitus pitää uutta säännöstä radioviestinnän, välitys- ja sijaintitietojen käsittelystä erittäin tarpeellisenä, vaikka se sisällöltään vastaakin voimassa olevan poliisilain sääntelyä. Säännöksen mukaan poliisimiehellä olisi oikeus käsitellä 11 a §:ssä tarkoitetun miehittämättömän kulkuneuvon tai laitteen käyttöön liittyvää radioviestintää, välitystietoja ja sijaintitietoja miehittämättömän kulkuneuvon tai laitteen kulkuun tai toimintaan puuttumiseksi tai kyseisen miehittämättömän järjestelmän osan yksilöimiseksi ja sijainnin määrittämiseksi.

Säännöksessä tarkoitettu tietojen käsittely, mukaan lukien tietojen kerääminen, tapahtuisi vain 11 a §:n tarkoituksessa. Tietojen käsittely muussa tarkoituksessa tapahtuisi, jos siitä on muualla laissa toisin säädetty. Tietoja voisi käsitellä esimerkiksi esitutkinnassa, jos miehittämättömän kulkuneuvon tai laitteen käytössä on syytä epäillä rikosta.

7 Tekninen valvonta

Poliisilla ei ole tarve pelkästään puuttua miehittämättömän kulkuneuvon tai laitteen kulkuun tai toimintaan. Poliisilla on myös tarve havaita ja valvoa tällaisten kulkuneuvojen ja laitteiden käyttöä teknisin keinoin.

Poliisihallitus on valmistelun aikana esittänyt, että poliisilain 4 luvun 1 §:n tarkistettaisiin, jotta teknistä valvontaa voitaisiin käyttää miehittämättömien kulkuneuvojen tai laitteiden tunnistamiseksi, paikallistamiseksi sekä sen kulkuun tai toimintaan puuttumiseksi. Poliisihallitus ehdottaa, että teknisen valvonnan säännöstä muutettaisiin seuraavasti:

”Teknisellä valvonnalla tarkoitetaan jatkuvaa tai toistuvaa ajoneuvoihin, ajoneuvojen kuljettajiin, jalankulkijoihin, yleisöön taikka miehittämättömiin kulkuneuvoihin tai laitteisiin kohdistuvaa teknisellä laitteella tapahtuvaa valvontaa tai havainnointia taikka katselua tai kuuntelua sekä äänen tai kuvan automaattista tallentamista.

Poliisi saa siitä ennalta ilmoitettuaan suorittaa yleisellä paikalla tai yleisellä tiellä teknistä valvontaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, rikosten ennalta estämiseksi, rikoksesta epäillyn tunnistamiseksi, erityisten valvontakohteiden vartioimiseksi sekä miehittämättömään kulkuneuvon tai laitteen kulkuun tai toimintaan puuttumiseksi.”

8 Haltuun otetun miehittämättömän kulkuneuvon tai laitteen käsittely

Poliisihallitus toteaa, että poliisin haltuun ottama miehittämätön kulkuneuvo tai laite tulisi voida luovuttaa myös sen haltijalle, jos sattumalta on käynyt niin, että laitteella on sekä omistaja että haltija. Käytännössä kulkuneuvon tai laitteen käyttäjä on sen omistaja, mutta on täysin mahdollista, että käyttäjä on omistajan sijaan haltija.

Haltuun otettua kulkuneuvoa tai laitetta ei palautettaisi sen paremmin omistajalle kuin haltijallekaan, jos poliisi esimerkiksi takavarikoi sen pakkokeinolain (806/2011) perusteella. Selvää on sekini, että takavarikoinnin lisäksi poliisi voi kohdistaa miehittämättömään kulkuneuvoon tai laitteeseen muitakin pakkokeinoja, kuten laite-etsinnän, jos niiden käyttöedellytykset täyttyvät.

9 Ampuma-aseen käyttö

Poliisihallitus pitää välttämättömänä, että ampuma-asetta voisi jatkossa käyttää miehittämättömän kulkuneuvon tai laitteen kulkuun tai toimintaan puuttumiseksi, jos kyseessä on kiireellisen ja tärkeän tehtävän suorittaminen. Vaatimus kiireellisestä ja tärkeästä tehtävästä voi kuitenkin osoittautua haasteelliseksi, jos poliisi saa esimerkiksi eristettyä räjähdekuormassa olevan maadronin, jolloin tehtävä on edelleen tärkeä, mutta ei välttämättä enää kiireellinen. Sääntely ei tällöin mahdollista maadronin vaarattomaksi tekemistä esimerkiksi ampumalla, vaikka ampuminen olisi tarkoituksenmukaisin toimenpide. Poliisin ampuma-aseen käyttöä koskeva sääntely onkin tässä suhteessa tarpeettoman rajoitettua, kun ampuma-asetta käytetään esineisiin, joiden ampumiseen ei useinkaan liity muuta vaara kuin se, että esine vahingoittuu niin pahoin, ettei sitä voi enää saattaa entiselleen.

10 Muita huomioita

Esitysluonnoksessa Puolustusvoimat on kirjoitettu kovin monta kertaa pienellä alkukirjaimella. Puolustusvoimat kirjoitetaan isolla alkukirjaimella.

Arvelin Konsta
Poliisihallitus